

فرمانده معظم کل قوا: فضای مجازی بدون اختیار ما، دارد مدیریت می‌شود و عوامل مسلط بین‌المللی در این فضا به شدت فعال‌اند. نمی‌شود مردم‌مان را در این فضا، بی‌پناه رها کنیم. (بیانات مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) ۱۳۹۹/۰۶/۰۳)

مقاله پژوهشی: شناسایی، تبیین و اولویت‌بندی رهیافت‌های نوین آجا در مقابل تهدیدات آتی با توجه به سند بیانیه گام دوم انقلاب

[20.1001.1.17351723.1401.20.79.4.4](https://doi.org/10.17351/23.1401.20.79.4.4)

محمد عباسیان^۱، رضا جلیلی‌نیکو^۲، بهروز دولت‌شاهی^۳

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۶/۱۲

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۱۱/۲۵

چکیده

دنایای استکبار پس از ناکامی‌های گذشته، ماهیت تهدیدات خود را برای مواجهه با نظام مقدس ج.ا.ایران تغییر داده است. مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) به عنوان سکان‌دار این نظام، با درک به‌موقع این تغییر رویکردها، اقدام به صدور سند «بیانیه گام دوم انقلاب» نمودند. تحقیق حاضر درصدد یافتن پاسخ مناسب شناسایی، تبیین و اولویت‌بندی رهیافت‌های نوین آجا در مقابل تهدیدات آتی استخراج‌شده از این سند بالادستی ارزشمند است. این تحقیق از نوع کاربردی و به روش توصیفی-پیمایشی انجام شد. جامعه آماری تحقیق شامل خبرگان علمی-نظامی آجا هستند. نمونه آماری تحقیق شامل ۶۳ نفر از این خبرگان است که به روش نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شدند. ابزار گردآوری داده‌ها، مصاحبه و پرسشنامه‌های شناسایی، تبیین و اولویت‌بندی رهیافت‌ها است. تعداد ۳ تهدید عمده و ۱۹ رهیافت نوین آجا برای تحقق چشم‌انداز این سازمان بر اساس سند بیانیه گام دوم انقلاب (آمدگی همه‌جانبه) شناسایی و سپس اولویت‌بندی گردید. رویای پرسشنامه بر اساس نظر خبرگان تأیید و پایایی آن با بهره‌مندی از آلفای کرونباخ ۰/۹۸ حاصل شد. به‌منظور تجزیه و تحلیل سؤال‌ها از شاخص‌های آمار توصیفی و آمار استنباطی (شامل آزمون t استودنت و فریدمن) با بهره‌مندی از نرم‌افزار SPSS استفاده شد. نتایج نشان می‌دهد میزان اولویت‌بندی رهیافت‌های ۱۹ گانه شناسایی‌شده آجا با عنایت به تهدیدات آتی و با هدف تحقق چشم‌اندازهای بیانیه گام دوم انقلاب در وضعیت «اولویت‌دار» قرار دارد. همچنین اولویت‌بندی رهیافت‌های ۱۹ گانه نشان داد رهیافت‌های «اهتمام به سرمایه‌های انسانی سازمان و توسعه اقدامات روحیه‌بخش»، «تحول از ارتش و وظیفه‌ای به ارتش حرفه‌ای در تراز انقلاب» و «استقرار و توسعه مداوم نظام استعدادیابی و نخبه‌پروری» دارای بالاترین اولویت است.

۱. عضو هیئت علمی و استادیار دانشگاه افسری امام علی (ع) (نویسنده مسئول: abbasian_m@iamu.ac.ir)

۲. دانشجوی دکتری مدیریت راهبردی در سازمان‌های ورزشی، دانشگاه علامه طباطبایی تهران (Rezajalili1981@gmail.com).

۳. عضو هیئت علمی و استادیار دانشگاه فرماندهی و ستاد آجا.

واژگان کلیدی: تهدیدات آتی، بیانیه گام دوم انقلاب، آجا، رهیافت.

مقدمه

در دنیای امروزی که قدرت‌های استکباری با حضور مستقیم و یا نیابتی به دنبال کسب منافع نامشروع خود در اقصی نقاط جهان به ویژه در منطقه جنوب غرب آسیا هستند، اهمیت وجودی نیروهای مسلح در تضمین مؤلفه‌های کلیدی امنیت (همچون بازدارندگی و دفع تهدیدات) روشن است. فرماندهی معظم کل قوا^(مدظله‌العالی) در این خصوص می‌فرماید: «نیروهای مسلح این امتیاز را دارند که نخست حافظ امنیت‌اند؛ اگر امنیت از یک ملتی سلب شود، راه همه پیشرفت‌ها به روی او بسته خواهد شد... دومین امتیاز آنها این است که در عرصه خدمت، جان خود را در کف می‌گیرند و به میدان می‌آیند...».

از سوی دیگر بررسی عمر چهل سال اول انقلاب که به قول میشل فوکو (فیلسوف پسااستخارگرای فرانسوی) نماد چهره چهارم قدرت محسوب می‌شود (طالعی حور و بهرامی، ۱۳۹۶)؛ نشان می‌دهد که این انقلاب در این دوران با چالش‌های مختلفی مواجه بوده است. نتایج مطالعات رویدادنگاری نیز حاکی از این است که در این دوران، انواع متنوعی از توطئه‌ها بر علیه این انقلاب نوپا رقم خورده است. بنابراین دنیای استکبار پس از ناکامی‌های گذشته، ماهیت تهدیدات خود را برای مواجهه با نظام مقدس ج.ا.ایران تغییر داده است. مقام معظم رهبری^(مدظله‌العالی)، با درک به موقع حساسیت‌ها اقدام به صدور سند «بیانیه گام دوم انقلاب» نمودند. مسلماً یکی از روش‌های مؤثر تحقق منویات معظم‌له در حوزه نظامی و دفاعی کشور، شناسایی تهدیدات دشمنان و همچنین شناسایی، تبیین و اولویت‌بندی رهیافت‌های نوین برای بی‌اثرسازی این قبیل تهدیدات متنوع و پیچیده فراروی نظام مقدس ج.ا.ایران است.

۱. کلیات

۱-۱. بیان مسئله

با توجه به ناکامی جهان استکبار در ادعای موهوم خود مبنی بر عدم تحقق چهل سالگی نظام مقدس ج.ا.ایران، این تقابل در چهل سال دوم انقلاب، در قالب تهدیدهای نوین

پیچیده چندوجهی ظاهر شده است. به همین منظور مقام معظم رهبری^(مدظله‌العالی) به عنوان بیرق‌دار این نهضت و با درک به‌موقع حساسیت‌ها، اقدام به ابلاغ بیانیه گام دوم انقلاب نمودند. در این میان همه سازمان‌ها و نهادهای لشگری، می‌بایستی رهیافت‌های نوین و متناسبی را برای خنثی‌سازی تهدیدات پیچیده پیش‌روی و تحقق چشم‌انداز مطرح در سند بیانیه گام دوم انقلاب (ارتقا به ارتشی در تراز انقلاب اسلامی) اتخاذ نمایند. در همین راستا مسئله تحقیق عبارت است از: رهیافت‌های آجا و اولویت آنها با دو هدف رفع تهدیدات پیش‌روی نظام مقدس ج.ا.ایران و تحقق چشم‌انداز مطرح در سند بیانیه گام دوم انقلاب کدام است؟

۱-۲. اهمیت و ضرورت تحقیق

فرماندهی معظم و معزز کل قوا^(مدظله‌العالی) در سند بیانیه گام دوم انقلاب ضمن اشاره به تجربیات ۴۰ ساله اول انقلاب، با اشاره به گام دوم انقلاب، سرفصل‌ها و توصیه‌های کلیدی را در حوزه‌هایی همچون علم و پژوهش، عزت ملی و روابط خارجی و مرزبندی با دشمن، اقتصاد، عدالت و مبارزه با فساد، سبک زندگی، معنویت و اخلاق، و استقلال و آزادی مطرح فرمودند. امنیت یکی از ارکان اصلی محورهای هفتگانه یادشده است زیرا بدون امنیت نمی‌توان انتظار گسترش انقلاب اسلامی، تمدن‌سازی و رسیدن به جامعه آرمانی را داشت (سلیمانی؛ ۱۴۰۰). از طرفی در محیط سیال و ناپایدار امروزین جهان، با تهدیدات فزاینده، متنوع، پیچیده و چندوجهی، همواره امکان وقوع جنگ ترکیبی بر علیه ج.ا.ایران وجود دارد. در این فضای به شدت متغیر، پیچیده و نامطمئن، بازبینی مستمر راهبردهای نیروهای مسلح و از جمله ارتش ج.ا.ایران در جنگ‌های آینده مبتنی بر تکامل اندیشه‌های نظامی و فن‌آوری پیشرفته یک ضرورت حتمی است. در همین راستا و با عنایت به ابلاغ سند بیانیه گام دوم انقلاب، همه سازمان‌ها و نهادهای لشگری و از جمله ارتش ج.ا.ایران می‌بایستی با بازنگری در برنامه‌های جاری، تمامی توان و ظرفیت‌های خود را برای تحقق ابعاد نظامی و دفاعی این سند بالادستی به کار گیرند. اهمیت تحقیق حاضر در آن است که

(۱) سند بیانیه گام دوم انقلاب می‌تواند در برنامه‌ریزی راهبردی و تنظیم رهیافت‌های آجا در مقابله با تهدیدات نوین پیچیده چندوجهی پیش‌روی مؤثر واقع شده و به تصمیم‌گیران و تصمیم‌سازان در تنظیم راهبردهای نظامی و دفاعی همسو با چشم‌اندازهای ترسیم‌شده در این سند کمک شایانی بنماید. (۲) افرادی که در برنامه‌ریزی راهبردی حوزه دفاع ملی مسئولیت دارند (اعم از مدیران کلان، میانی و عملیاتی) با بهره‌مندی از نتایج تحقیق حاضر، قادر خواهند بود همسو با چشم‌انداز، مأموریت، ارزش‌ها و شعائر انقلابی موجود در سند حرکت نمایند تا بدین سان از غافلگیری راهبردی احتمالی جلوگیری شود. (۳) خروجی تحقیق حاضر می‌تواند نقشه راهی برای شکل‌دهی سازمان و تجهیزات متناسب با نیازهای عملیاتی ارتش ج.ا.ایران باشد و این سازمان را در تدوین و اتخاذ راهبردهای عملیاتی در قبال دشمنان منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای یاری نماید. (۴) خروجی این تحقیق با روشن نمودن زوایای تاریک و نکات مبهم تهدیدات فزاینده، متنوع، پیچیده و چندوجهی، دریچه‌های جدیدی را برای تأمل و بازاندیشی در مقابل فرماندهان و مدیران ارتش ج.ا.ایران باز نموده که این امر به طراحی، تدوین و انتخاب راهبردهای عملیاتی کمک خواهد نمود و عملکرد ارتش در مقابله با تهدیدات را بهبود و ارتقاء داده و نتایج علمی این تحقیق مبنایی قابل اتکا برای برنامه‌ریزی‌های راهبردی در ارتش ج.ا.ایران خواهد بود.

شناسایی تهدیدات متنوع دشمنان بسیار پراهمیت است. به دلیل اینکه نتایج مطالعات نشان می‌دهد شکست طرفین درگیری‌های مسلحانه تا حد زیادی ناشی از شناخت و قضاوت نادرست از تهدیدات نظامی است. مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) می‌فرمایند «امروز ما باید بدانیم این دشمن ناکام‌مانده در مقابل ملت ایران نقشه‌اش چیست؟ باید بیدار باشیم «العالم بزمانه لا تهجم علیه الوابس» اگر صحنه را بشناسیم؛ عرصه را بشناسیم؛ دشمن را بشناسیم؛ نقشه دشمن را بدانیم، غافلگیر نخواهیم شد». از اینرو درخصوص ضرورت‌های انجام تحقیق حاضر می‌توان به این موارد اشاره نمود که (۱) اگر نهادهایی مسئول، اطلاعات کافی در مورد تهدیدات نوظهور را نداشته باشند، امنیت ملی آسیب خواهد دید. (۲) حتی الویت‌بندی نادرست تهدیدها، منجر به انحراف ناموجه منابع محدود

سازمانی شده و ناتوانی نیروهای مسلح در دفع تهدیدها را دربر خواهد شد. (۳) عدم انجام تحقیق حاضر منجر به غافلگیری راهبردی در مقابل تهدیدهای آتی شده و (۴) همچنین موقعیت ج.ا.ایران در حوزه نظامی و دفاعی در عرصه‌های داخلی، منطقه و بین‌الملل تضعیف خواهد شد. (۵) همچنین از دیگر ضروریات اجرای این تحقیق می‌توان به این موضوع نیز اشاره نمود که: اگر نتایج این پژوهش مورد استفاده قرار نگیرد، سازمان و کشور ممکن است در حوزه دفاع ملی در برابر تهدیدهای نوین پیچیده چندوجهی دچار غافلگیری گردد.

۱-۳. پیشینه تحقیق

پیشینه تحقیق در دو حوزه «تهدیدات نوین» و «تحقق سیاست‌های بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی» به ترتیب در جدول شماره (۱) و (۲) آورده شده است:

جدول ۱: پیشینه تحقیق در حوزه تهدیدات نوین

ردیف	موضوع	محقق/سال	مهمترین یافته‌ها
۱	مدیریت تهدیدات امنیتی نرم	میلر (۲۰۰۵)	<ul style="list-style-type: none"> تمرکز آمریکا بر تسلط اطلاعات، جنگ شبکه‌محور و عملیات اعزامی، تصمیم مخالفین آمریکا در اتخاذ راهبرد حملات نامتقارن در نبردهای احتمالی با یادگیری از تجربه نبرد ناکام صدام.
۲	ارزیابی روند ادراک تهدید آمریکا علیه ج.ا.ایران	عباسی (۱۳۹۱)	<ul style="list-style-type: none"> گزارش روند تهدیدات سالانه آمریکا برای سال‌های ۲۰۰۶-۲۰۱۱ و اعلام گزارش افزایش ادراک تهدید از سوی ج.ا.ایران، ارتباط نتایج این قبیل ارزیابی‌ها با امنیتی یا غیرامنیتی ساختن تهدیدها علیه ج.ا.ایران.
۳	آینده‌پژوهی تهدیدات نظامی آمریکا علیه ج.ا.ایران	مرادیان و صادقی‌گوغری (۱۳۹۲)	<ul style="list-style-type: none"> اصلی‌ترین تهدیدات نظامی آمریکا برای مقابله با ج.ا.ایران عبارتند از: بهره‌مندی از بمب‌های هوشمند و موشک‌های کروز، رادارهای پرنده و هواپیماهای شناسایی، ناوگان دریایی مستقر در اقیانوس هند، دریای عمان و خلیج فارس، زیردریایی‌های هسته‌ای و ناوهای هواپیمابر، هواپیماهای بمب‌افکن، پایگاه‌های نظامی در کشورهای منطقه، پهبادها، و فناوری ابرطیفی.

ردیف	موضوع	محقق/سال	مهمترین یافته‌ها
۴	مدل‌سازی ریاضی به‌منظور برآورد و سنجش تهدیدات علیه ج.ا.ایران	رشیدزاده و همکاران (۱۳۹۵)	<ul style="list-style-type: none"> • نبود الگوی تخمین تهدیدات امنیتی، به عنوان یکی از دغدغه‌های مهم مسئولین نظام، • ارائه یک مدل ریاضی برای ارزیابی تهدیدات امنیتی آتی از طریق ارزیابی سنجه‌های احتمال و شدت وقوع تهدیدات.
۵	راهبرد نفوذ آمریکا و تأثیر آن بر امنیت ملی ج.ا.ایران	طلایی حور و بهرامی (۱۳۹۶)	<ul style="list-style-type: none"> • اتخاذ راهبردهای چندجانبه در حوزه‌های مختلف اقتصادی، سیاسی، فرهنگی، امنیتی و نظامی توسط آمریکا بر علیه ج.ا.ایران، • امیدواری زیاد حکام آمریکا به «راهبرد نفوذ» در برهه کنونی.
۶	اولویت‌بندی تهدیدات امنیت ملی ج.ا.ایران با AHP	صالح‌نیا و بختیاری (۱۳۹۷)	<ul style="list-style-type: none"> • شناسایی و دسته‌بندی تهدیدات پیرامونی ج.ا.ایران در ابعاد نظامی-اطلاعاتی، سیاسی-فرهنگی، اقتصادی و محیطی، • اولویت بالای معیار «نظامی-اطلاعاتی» و گزینه «جاسوسی و نفوذ».
۷	الگوی ارزیابی تهدیدات هوشمند آینده	کاظم پور و بهرامی (۱۳۹۷)	<ul style="list-style-type: none"> • تفاوت زیاد تهدیدهای کنونی در مقایسه با اشکال سنتی آن، • ارائه مدل «تحلیل کالبدی تهدید» با بهره‌مندی از رویکرد شاخص‌سازی کیوی-کامپنهود، در چارچوب سه بُعد، چهار مؤلفه، هشت سنجه کلان، ۲۴ سنجه پایه و ۱۲۰ زیرسنجه.
۸	روند پژوهی تهدیدهای آمریکا علیه ج.ا.ایران	مینایی و هادی‌نژاد (۱۳۹۷)	<ul style="list-style-type: none"> • مطالعه تهدیدات آمریکا علیه ج.ا.ایران در اسناد راهبردی منتشره سال‌های ۲۰۰۵-۲۰۱۷ و دسته‌بندی آنها، • تبیین روندهای آتی تهدیدها، • وابستگی تهدیدهای آمریکا بر نوع نگرش حکام و شرایط منطقه‌ای، • بیشترین و کمترین فراوانی شامل: تهدیدهای منطقه‌ای، و فرهنگی.
۹	راهبردهای پدافند غیرعامل راداری در برابر تهدیدات آتی	موسوی و سپهری (۱۳۹۷)	<ul style="list-style-type: none"> • تدوین راهبرد پدافند غیرعامل راداری برای چشم‌انداز ارتش ۱۴۰۴، • استفاده از نرم‌افزار TOPSIS برای تحلیل و اولویت‌بندی راهبردها.
۱۰	بررسی تسلیحاتی کردن فضای ماورای جو بر امنیت نظامی ج.ا.ایران	مددی و کاظم‌پور (۱۳۹۸)	<ul style="list-style-type: none"> • شناسایی ۱۴ «تهدید عمده» و ۱۶ «رهیافت» در قالب دو رویکرد «دفاع فعال فضایی» و «بازدارندگی فضایی»، • شناسایی بالاترین نرخ تهدیدات برای «شناسایی مناطق راهبردی نظامی و حیاتی کشور» و «گردآوری اطلاعات سیگنالی»، • شناسایی بیشترین وزن برای رهیافت‌های «بهره‌مندی از حوزه‌های راهبردی» و «تدوین دکترین نظامی توسعه فناوری فضایی».
۱۱	تأثیر تهدیدات آتی در فرماندهی مطلوب	بوالحسنی و همکاران (۱۳۹۸)	<ul style="list-style-type: none"> • شناسایی ضریب همبستگی «بی‌توجهی به تهدیدات آتی» و «غافلگیری یک فرمانده» بمیزان ۸۰٪، • شناسایی ضریب همبستگی «فرماندهی مطلوب» و «تهدیدات آتی» بمیزان ۹۰٪.

ردیف	موضوع	محقق/سال	مهمترین یافته‌ها
۱۲	تعیین سناریوهای تهدیدات آمریکا علیه ج.ا.ایران	شاهوردی و همکاران (۱۳۹۸)	<ul style="list-style-type: none"> شناسایی سه سناریوی مرجح و عناصر آنها (سناریوهای براندازی هوشمند با ۹، براندازی نرم با ۶ و اقدام سخت با ۸ عنصر) از میان ۴۹ سناریوی محتمل.
۱۳	تهدیدات نوین امنیتی در فضای سایبر (مطالعه موردی اعتراضات سال ۱۳۹۸)	آبیاتی و احمدی (۱۴۰۰)	<ul style="list-style-type: none"> قلمداد شدن فضای مجازی و فناوری‌های مرتبط بعنوان یکی از مهم‌ترین منابع قدرت در هزاره سوم و تأثیر بسزای آن بر امنیت ملی دولت‌ها، از بین رفتن بُعد جغرافیایی تهدید در تهدیدات امنیت ملی کشورها در اثر بروز تهدیدات سایبری،
۱۴	اقتدار راهبردی دفاعی ارتش ج.ا.ایران در مقابله با تهدیدات در افق بیانیه گام دوم انقلاب	اسکندری و همکاران (۱۴۰۰)	<ul style="list-style-type: none"> لزوم افزایش توان بازدارندگی، کاهش آسیب‌پذیری، تداوم امنیت، ارتقاء پایداری ملی و مقابله با هرگونه چالش و تهدیدات نظامی کشور از طریق ارتقای قابلیت‌های ملی، قدرت ملی و اقتدار دفاعی ارتش ج.ا.ایران، احصای پنج راهبرد بعنوان راهبردهای اقتدار دفاعی ارتش ج.ا.ایران در مقابله با تهدیدات.
۱۵	بررسی تأثیر تهدیدهای نظامی بر افزایش قدرت دفاعی در منطقه راهبردی خلیج فارس	بلخی و عمادی (۱۴۰۰)	<ul style="list-style-type: none"> یکی از مهمترین تهدیدات بالفعل (و بالقوه) منطقه راهبردی خلیج فارس عبارت است از: احداث (و گسترش) پایگاه‌های دریایی کشورهای متخاصم با برخی از دول منطقه.
۱۶	تبیین مؤلفه‌های تهدیدهای نو در امنیت شهری	احمدی پور و دهقانان (۱۴۰۰)	<ul style="list-style-type: none"> امروزه برخی از عواملی که در گذشته تهدید بوده‌اند، دیگر تهدید قلمداد نمی‌شوند و بالعکس، امروزه تهدیدات نوپدید از جنس فناوری پایه می‌باشند برخی از آنان عبارتند از: اینترنت اشیا، هوش مصنوعی، تهدیدات تجارت الکترونیکی (اسکیمینگ الکترونیکی، باج‌افزارها، بات‌های مخرب) و بیوتورریسم تهدیدات سایبری (رمز ارزها).
۱۷	تحلیل گفتمان بیانیه «گام دوم انقلاب»: فرصت‌ها و تهدیدهای پیش‌روی نظام اسلامی با توجه به مفهوم «دشمن»	زینوند (۱۴۰۱)	<ul style="list-style-type: none"> تبیین دال مرکزی و دال‌های شناور گفتمان انقلاب اسلامی و تعیین گفتمان‌های رقیب و صورت‌بندی مفهوم «دشمن» برای تحلیل بیانیه گام دوم با نظر به تحلیل گفتمان لاکلاو و موفه، تحلیل و احصاء عمده‌ترین تهدیدها و فرصت‌های پیش‌بینی شده در گفتمان رهبر انقلاب برای چهل سال دوم نظام اسلامی و بازنمایی آنها در سطوح هویتی، سیاسی، اقتصادی، فرهنگی-اجتماعی و رسانه‌ای.

جدول ۲: پیشینه تحقیق در حوزه تحقق سیاست‌های بیانیه گام دوم

ر.ز	موضوع	محقق/سال	مهمترین یافته‌ها
۱	تبیین جایگاه پلیس امنیت اقتصادی در تحقق گام دوم	بهرامی و غنی‌زاده (۱۳۹۸)	<ul style="list-style-type: none"> نیازمندی به اتخاذ رویکردی جهادی، انعطاف‌پذیر، فرصت‌ساز، مولد، درون‌زا، پیشرو و برون‌گرا، شناسایی عامل اقتصادی به عنوان عامل اساسی.
۲	مقاومت در برابر تهدیدهای دفاعی - امنیتی در گام دوم	شاکری و همکاران (۱۳۹۸)	<ul style="list-style-type: none"> بررسی انواع تهدیدات دفاعی و امنیتی، آسیب‌شناسی و باید و نبایدهای فرهنگی دفاعی امنیتی انقلاب، بررسی تأثیر قدرت نرم انقلاب در سطح منطقه و فرامنطقه‌ای، و راهکارهای افزایش قدرت نرم انقلاب.
۳	مقاومت در برابر تهدیدات دفاعی در گام دوم انقلاب	ابراهیمی (۱۳۹۸)	<ul style="list-style-type: none"> ضرورت شناسایی تهدیدات و راهکارهای مقابله با آن، با محوریت آمادگی همه‌جانبه، شناسایی راهکارهای مقابله با تهدیدات شامل: همگرایی نظامی با سایر کشورها، انعقاد پیمان‌های نظامی، انتخاب سامانه‌های جنگ‌افزار، تبدیل تهدیدهای نظامی به فرصت، ممانعت از وقوع جنگ سخت، تطبیق دانش و فناوری با تولیدات دفاعی ودجا.
۴	جایگاه جامعه اسلامی در بیانیه گام دوم انقلاب و نقش ناجا در تحقق آن	مسیبی (۱۳۹۹)	<ul style="list-style-type: none"> تبیین جایگاه جامعه اسلامی در بیانیه گام دوم انقلاب و نقش ناجا در تحقق آن.
۵	امنیت نرم و ضرورت توسعه آن در گام دوم انقلاب اسلامی	سلیمانی (۱۴۰۰)	<ul style="list-style-type: none"> بررسی تحلیلی مبانی امنیت و قدرت نرم و تبیین نقش و کارکرد آن در عصر گام دوم انقلاب.
۶	بیانیه گام دوم در دو حرکت	درودی (۱۴۰۰)	<ul style="list-style-type: none"> تعیین تهدیدات امنیتی در هشت محور، تعیین مهمترین پیشران‌ها در سه محور گسترش، عمق و نفوذ، شناسایی پنج محور به عنوان شیوه مقابله با تهدیدات امنیتی.
۷	دیپلماسی دفاعی ایران در گام دوم انقلاب	مطلبی (۱۴۰۰)	<ul style="list-style-type: none"> شناسایی دیپلماسی دفاعی ج.ا.ایران بر اساس سند بیانیه شامل: فراهم نمودن زمینه تأمین تسلیحات دفاعی، نقش‌آفرینی در بازدارندگی، مبارزه با تروریسم، گسترش همکاری‌های دفاعی-نظامی.
۸	بررسی تأثیر ایمان در مقابله با تهدیدات نوین (مطالعه موردی جریانات تکفیری)	بشیری (۱۴۰۰)	<ul style="list-style-type: none"> تشکیل و گسترش گروه‌های تکفیری برای ایجاد درگیری و ناامنی در منطقه از جمله تهدیدهای بالفعل (و بالقوه) دشمنان، نقش بسیار مهم ایمان و افزایش معنویت در بین رزمندگان در جنگ‌های امروزی و آینده.

ر.ز	موضوع	محقق/سال	مهمترین یافته‌ها
۹	محور مقاومت و کارکرد آن در عمق راهبردی ج.ا.ایران با رویکرد بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی	سلیمانی (۱۴۰۰)	<ul style="list-style-type: none"> مهمترین راهبردهای احصاء شده عبارتند از: ایجاد و توسعه هسته‌های محور مقاومت در سراسر جهان، اتحاد استراتژیک با سوریه و سایر متحدان غیردولتی و افزایش موازنه بیرونی قدرت، ارتقای توانایی موشکی و تقویت موازنه درونی قدرت، افزایش قدرت نظامی حزب‌الله، حماس و جهاد اسلامی و تضعیف توانایی بازدارندگی و کاهش ضریب امنیت ملی رژیم صهیونیستی، افزایش عمق استراتژیک ج.ا.ایران در منطقه هلال خصیب از طریق شکل‌گیری و گسترش محور مقاومت.
۱۰	بررسی و تبیین تهدیدات جنگ ترکیبی استکبار جهانی در گام دوم انقلاب اسلامی	سلیمانی (۱۴۰۰)	<ul style="list-style-type: none"> بررسی چستی ماهیت و ابعاد جنگ ترکیبی استکبار جهانی در فرایند تحقق گام دوم انقلاب اسلامی، مهم‌ترین مؤلفه‌های جنگ ترکیبی عبارتند از: عملیات روانی، جنگ اطلاعاتی، جنگ اقتصادی، اقدامات سیاسی (عملیات اداری)، جنگ سایبری، اقدامات نیروهای نظامی منظم و نیروهای ویژه و حمایت از ناآرامی‌های داخلی.
۱۱	نگاشت مفاهیم کلیدی بیانیه گام دوم انقلاب در مأموریت‌های نرم سپاه پاسداران انقلاب اسلامی	مهدی و فرنی (۱۴۰۱)	<ul style="list-style-type: none"> احصاء الزامات مأموریتی و راهبردی جدید سپاه در حوزه نرم مبتنی بر دلالت‌های بیانیه گام دوم انقلاب، دسته‌بندی دلالت‌های استخراج شده در قالب ۳۳۰ مضمون پایه، ۸۶ مضمون سازمان‌دهنده و ۱۵ مضمون فراگیر، از جمله این مضامین احصاء شده عبارتند از: ارتقای بصیرت در حوزه دشمن‌شناسی و مقابله با نقشه‌ها و برنامه‌های دشمن و ایجاد ساختارهای جدید و سازوکارهای قوی و برنامه‌ریزی جامع و متناسب با موضوعات روز برای پیشبرد امور.
۱۲	نظریه نظام انقلابی در اندیشه مقام معظم رهبری مبتنی بر بیانیه گام دوم انقلاب	خلیلی و درودی (۱۴۰۱)	<ul style="list-style-type: none"> احصاء ابعاد، مؤلفه‌ها و مفاهیم نظام انقلابی مورد انتظار مقام معظم رهبری بر اساس بیانیه گام دوم انقلاب، احصاء ۳۶۸ خصیصه (داده)، ۶۷ مفهوم، ۲۸ مؤلفه و ۳ بُعد برای نظام انقلابی، لزوم توجه بیشتر بر چهار مطالبه اساسی «عدالت محوری»، «مبارزه با فساد»، «توسعه معنوی و فرهنگی» و «رفاه اقتصادی».
۱۳	تبیین چالش‌ها و فرصت‌های دیپلماسی گام دوم انقلاب اسلامی	رضوی (۱۴۰۱)	<ul style="list-style-type: none"> احصاء چالش‌های محوری دیپلماسی انرژی و فرصت‌های مطلوب دیپلماسی انرژی از منظر گام دوم انقلاب، مهمترین الزامات در دیپلماسی انرژی همسو با بیانیه مذکور عبارتند از: استفاده از ظرفیت دیپلماسی مقاومت اسلامی در حوزه انرژی، انعقاد قراردادهای مطلوب، تنوع‌بخشی و استفاده از توانمندی کشورهای همسایه، استفاده از مسیر خط لوله انتقال، استفاده از رویکرد نوین دیپلماسی و فعال‌سازی ظرفیت کشورهای مشمول تحریم‌های نفتی.

۴-۱. هدف‌های تحقیق

۴-۱-۱. هدف اصلی: شناسایی، تبیین و اولویت‌بندی رهیافت‌های نوین آجا برای دفع تهدیدات با هدف تحقق چشم‌انداز ترسیم‌شده در بیانیه گام دوم انقلاب.

۲-۴-۱. هدف‌های فرعی

۱. شناسایی تهدیدات امنیت ملی منتج از سند بیانیه گام دوم انقلاب.
۲. تبیین رهیافت‌های استخراج‌شده در رفع تهدیدات امنیت ملی،
۳. اولویت‌بندی رهیافت‌های استخراج‌شده در دفع تهدیدات امنیت ملی.

۵-۱. سؤال‌های تحقیق

۵-۱-۱. سؤال اصلی: رهیافت‌های نوین آجا و اولویت پیاده‌سازی آنها با هدف تحقق چشم‌انداز ترسیم‌شده در بیانیه گام دوم انقلاب کدامند؟

۲-۵-۱. سؤال‌های فرعی

۱. تهدیدات آتی امنیت ملی منتج از سند بیانیه گام دوم انقلاب کدامند؟
۲. تبیین صحیح رهیافت‌های استخراج‌شده به چه صورتی است؟
۳. اولویت رهیافت‌های استخراج‌شده در دفع تهدیدات آتی امنیت ملی و تحقق چشم‌اندازهای ترسیم‌شده در سند بیانیه گام دوم انقلاب به چه میزان است؟

۶-۱. روش تحقیق

قلمرو پژوهش (زمانی، مکانی و موضوعی)

۱) با عنایت به اینکه سند بیانیه گام دوم انقلاب در اواخر سال ۱۳۹۷ از سوی فرماندهی معظم کل قوا (مدظله‌العالی) ابلاغ شده است؛ قلمرو فاز اول این پژوهش از اواخر سال ۱۳۹۷ تا ۱۳۹۸ ادامه داشت و نتایج آن برای بازه زمانی ده ساله (یعنی از شروع سال ۱۳۹۸ تا اواخر سال ۱۴۰۷) تعیین شده است.

- (۲) قلمرو مکانی پژوهش حاضر، مبتنی بر تهدیدات امنیت ملی وارده بر حدود و ثغور کشور و دفع آن از سوی آجا و نیروهای چهارگانه تابعه آن است.
- (۳) قلمرو موضوعی پژوهش حاضر، مرتبط با شناسایی، تبیین و اولویت‌بندی رهیافت‌های نوین آجا برای دفع تهدیدات موجود و پیش‌روی با هدف تحقق چشم‌انداز ترسیم‌شده در بیانیه گام دوم انقلاب (آمدگی همه‌جانبه) است.

جامعه آماری

جامعه آماری تحقیق عبارتند از خبرگان، فرماندهان نظامی و نیز استادان دانشگاه‌های نظامی آجا. این نفرات دارای یک یا چند ویژگی زیر هستند: (۱) کارکنان مجرب آجا با بیش از ۲۵ سال سنوات خدمت، (۲) اعضای هیئت علمی دانشگاه‌های آجا، و (۳) کارکنان خلاق و منتخب آجا. نمونه آماری تحقیق به روش نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شده و تا رسیدن به اشباع نظری ادامه پیدا کرد. بر همین اساس اندازه نمونه آماری به ۶۳ نفر از این خبرگان رسید. گفتنی است که در روش نمونه‌گیری هدفمند (یا روش نمونه‌گیری قضاوتی) اعضای جامعه نمونه توسط پژوهشگر انتخاب می‌شوند چراکه یا به صورت مشخص دارای ویژگی و یا پدیده مورد نظر بوده و یا غنی از اطلاعات در موردی خاص هستند. این روش عمدتاً زمانی استفاده می‌شود که نیاز به نمونه‌های خبره است (باسول و کانون، ۲۰۱۲ به نقل از جلالی، ۱۳۹۱: ۳۱۳). نمونه‌گیری هدفمند جهت افزایش فهم از افراد و گروه‌های منتخب و یا برای توسعه تئوری‌ها و مفاهیم طراحی شده است. پژوهشگر با انتخاب موارد غنی از اطلاعات که شامل افراد گروه‌ها، مؤسسات و یا رفتارهایی است که بینش کاملی را نسبت به سؤال پژوهش فراهم می‌کنند، به این مهم دست می‌یابد (دورس و فرانکل، ۲۰۰۰ به نقل از جلالی، ۱۳۹۱: ۳۱۴).

روش گردآوری اطلاعات

برای گردآوری اطلاعات از روش‌های کتابخانه‌ای و میدانی بهره‌برداری شد. ابزار گردآوری اطلاعات نیز عبارت است از: مصاحبه و پرسشنامه محقق‌ساخته.

۲. ادبیات و مبانی نظری تحقیق

۱) مبانی نظری تحقیق

الف) تعاریف نظری متغیرها

- **سند بیانیه گام دوم انقلاب:** در این سند، فرماندهی معظم کل قوا (مدظله‌العالی)، ضمن اشاره به تجربیات ۴۰ ساله اول انقلاب و در بخش گام دوم انقلاب، به بیان سرفصل‌ها و توصیه‌های کلیدی در حوزه‌هایی نظیر: سبک زندگی، معنویت و اخلاق، علم و پژوهش، عدالت و مبارزه با فساد، اقتصاد، استقلال و آزادی، عزت ملی، روابط خارجی و مرزبندی با دشمن پرداختند. در این میان امنیت یکی از پایه‌های اصلی سند بیانیه گام دوم انقلاب محسوب می‌شود به دلیل اینکه بدون ایجاد و حفظ امنیت نمی‌توان انتظار بسط، تمدن‌سازی و رسیدن به جامعه آرمانی اسلامی را داشت (سلیمانی؛ ۱۴۰۰).
- **تهدیدات نظامی:** امکان استفاده مستقیم یا غیرمستقیم زور توسط یک دولت یا ائتلافی از دولت‌ها علیه حاکمیت و تمامیت ارضی دولت دیگر (Romanchenko, 2001: 65). تهدیدات نظامی از بارزترین انواع تهدیدات محسوب می‌شوند که دارای پیشینه تاریخی طولانی در تاریخ تحولات جوامع بشری بوده و ویژگی برجسته آنها استفاده از ابزار «زور» است که می‌توان تحت عنوان «منازعه» و «جنگ» از آن یاد نمود. از اینرو، تهدیدات نظامی به استفاده از ابزار زور برای دستیابی به اهداف بازیگران در عرصه سیاست عملی دلالت دارد (اسکندر و همکاران؛ ۱۴۰۰).
- **انواع تهدیدات نظامی:** انواع تهدیدات نظامی عبارتند از: الف) تهدیدات نرم (تهدیدی که در آن (۱) عامل، یک نیروی غیرنظامی؛ (۲) قلمرو، هویت و مشروعیت و افکار عمومی و (۳) ابزار، بهره‌مندی از وسایل غیرخشونت‌آمیز مانند انواع رسانه‌ها است)، ب) تهدیدات سخت (تهدیدی که در آن (۱) عامل، یک نیروی نظامی؛ (۲) هدف، سرزمین و کشتار انسان‌ها و (۳) ابزار، توسل به خشونت است) و ج) تهدیدات نیمه‌سخت (تهدیدی که در آن (۱) عامل،

نیروی غیرنظامی؛ (۲) هدف، نرم و (۳) ابزار توسل به وسایل خشونت آمیز است) (بوالحسنی و همکاران، ۱۳۹۸).

- **رهیافت:** برای اینکه بتوان از منابع سازمان به شکلی بهینه استفاده نمود، به تصمیم‌گیری‌های در افق‌های کوتاه‌مدت و میان‌مدت (مطابق با وضعیت متغیر و پویا) نیاز است؛ این قبیل تصمیمات «رهیافت» نامیده می‌شود (قرائی؛ ۱۳۹۹).

مهمترین مدل‌های برنامه‌ریزی رهیافت: فرمانده معظم کل قوا (مدظله‌العالی) درخصوص اهمیت برنامه‌ریزی می‌فرماید «... در هیچ برنامه‌ای، بدون هدف‌گذاری نمی‌شود حرکت کرد، باید هدف‌گذاری بشود. اگر در هر کاری، بدون هدف‌گذاری مسئولان حرکت کنند و پیش بروند، کار به روزمره‌گی خواهد رسید؛ به نتیجه نمی‌رسد». در این میان مهمترین مدل‌های برنامه‌ریزی رهیافت عبارتند از مدل دیوید، مدل لوئیس، مدل آلیسون و مدل مک‌میلان (بهروز؛ ۱۳۹۲).

ب) تعاریف عملیاتی متغیرها

- **سند بیانیه گام دوم انقلاب:** یک سند بالادستی سازمانی است که همه سازمان‌ها و نهادهای لشگری و از جمله ارتش ج.ا.ایران می‌بایستی با بازنگری در برنامه‌های جاری، تمامی توان و ظرفیت‌های خود را برای تحقق ابعاد نظامی و دفاعی این سند بالادستی به کار گیرند.
- **تهدیدات امنیتی-نظامی:** این قبیل تهدیدات در عمل شامل مواردی همچون شورش، تجزیه‌طلبی، شرارت‌های منطقه‌ای، کودتا، براندازی، مداخله خارجی و تهدید مستقیم و تهاجم نظامی خارجی به یک کشور که در عرصه روابط بین‌الملل هنوز به صورت جنگ‌های منطقه‌ای و محلی مشاهده می‌شود، باشد (مردیان و صادقی‌گورگی، ۱۳۹۲). دو نمونه از مهمترین انواع تهدیدات امنیتی-نظامی جدید عبارتند از: جنگ‌های ترکیبی و جنگ‌های شناختی.

- **جنگ‌های شناختی:** شکل بهینه‌شده‌ای از جنگ است که در آن طرف ترکیبی جنگ می‌تواند از تمام منابع (متعارف و غیرمتعارف) در یک یا چند زمینه استفاده کرده تا بتواند اثرات خاصی را در برابر رقیب خود ایجاد کند (McCulloh, & Johnson, 2013: 16).
- **جنگ‌های شناختی:** عبارت است از هجمه‌های فرهنگی و تأثیر آن بر محاسبات عامه و حتی برخی از مسئولین نظام (درودی، ۱۴۰۰).
- **رهیافت:** رهیافت‌ها تصمیماتی در جهت استفاده مناسب از منابع موجود و جزئیات اجرای راهبردها می‌باشد.
- **مدل برنامه‌ریزی رهیافت مک‌میلان:** تدوین چشم‌انداز سازمان، فرآیندی دربرگیرنده مشخص کردن ارزش‌ها، متمرکز شدن بر روی مأموریت و توسعه افق بلندمدت، میان‌مدت و کوتاه‌مدت سازمان با بهره‌مندی از بیانیه چشم‌انداز سازمان است. در همین راستا رهیافت‌ها به مثابه چراغ راهنمایی برای تحقق چشم‌انداز هستند (بهروز؛ ۱۳۹۲).

۳. یافته‌های تحقیق و تجزیه و تحلیل آنها

- در ادامه در سه زیربخش مجزا، تجزیه و تحلیل یافته‌ها به تفکیک «مطالعات کتابخانه‌ای و مصاحبه»، «پرسشنامه» و نیز «جمع‌بندی نتایج روش کمی-کیفی» بیان می‌شود.
- **نتایج مطالعات کتابخانه‌ای و مصاحبه (به عنوان دو روش کیفی در گردآوری داده‌ها):** به‌منظور پاسخ به سؤال‌های تحقیق مبنی بر اینکه «تهدیدات آتی امنیت ملی منتج از سند بیانیه گام دوم انقلاب کدامند؟» و نیز «رهیافت‌های نوین آجا برای مواجهه با تهدیدات آتی امنیت ملی استخراج‌شده کدامند؟» از روش‌های کیفی کتابخانه‌ای و مصاحبه استفاده شده که نتایج آن به ترتیب در بخش‌های «الف» و «ب» به طور مشروح بیان خواهد شد.

- **نتایج پرسشنامه (به عنوان یک روش کمی در گردآوری داده‌ها):** به منظور پاسخ به سؤال تحقیق مبنی بر اینکه «اولویت رهیافت‌های نوین آجا برای مواجهه با تهدیدات استخراج شده کدامند؟» از روش کمی پرسشنامه استفاده شده که نتایج آن به ترتیب در بخش‌های «ج» و «د» به طور مشروح بیان خواهد شد.
 - **جمع‌بندی نتایج روش کمی-کیفی تحقیق:** در طی دو بخش «الف» و «ب»، که بر اساس نتایج حاصل از مطالعه پیشینه تحقیق، مطالعه دقیق سند بیانیه گام دوم انقلاب و مصاحبه با خبرگان و بهره‌مندی از مدل بومی شده مک‌میلان استفاده شده انواع تهدیدات فراروی ارتش به سه تهدید کلی تقسیم شد. همچنین انواع رهیافت‌های آتی آجا برای مواجهه با تهدیدات فراروی ارتش در قالب ۱۹ رهیافت شناسایی گردید. در طی بخش «ج»، به اولویت‌بندی رهیافت‌ها اقدام شد. و در طی بخش «د»، نتایج وزن‌دهی رهیافت‌ها در رفع تهدیدات سه‌گانه ارائه شد.
- الف) تهدیدات فراروی ارتش:** در این بخش به سؤال اول تحقیق پاسخ داده می‌شود. بر اساس نتایج حاصل از مطالعه پیشینه تحقیق، مطالعه دقیق سند بیانیه گام دوم انقلاب و مصاحبه با خبرگان و بهره‌مندی از مدل بومی شده مک‌میلان، انواع تهدیدات فراروی ارتش بر اساس شکل (۱) دسته‌بندی شدند:

شکل ۱: انواع تهدیدات فراروی ارتش

الف-۱) تهدیدات ناشی از تغییرات پویا و ماهوی جنگ‌های آینده (کد تهدید: T-1): امروزه جنگ به تدریج از شکل قدیمی خود (رویاری قهرآمیز ملل) فاصله گرفته است. برای نمونه در نبردهای معاصر، ماهیت جنگ‌های هیبریدی و ترکیبی بسیار مورد توجه

است. به طوریکه نتایج تحقیقات در حوزه تعیین سناریوهای تهدیدات آمریکا علیه ج.ا.ایران حاکی از این است که «اجرای رزمایش‌های مرکب با مشارکت کشورهای منطقه» از جمله عناصر اصلی سناریوی اقدام سخت این کشور است (شاهوردی و همکاران، ۱۳۹۸). این امر درحالی است که جنگ‌های ترکیبی و شناختی به عنوان دو پیشران مهم تهدیدات اخیر آمریکا علیه ج.ا.ایران شناسایی شده است (درودی؛ ۱۴۰۰). همچنین ایجاد جنگ‌های شهری و کشاندن کشمکش‌های نظامی به داخل شهرها از دیگر ویژگی‌های جنگ‌های امروزی است. در این میان دامن زدن به هرج و مرج‌ها و کشمکش‌های داخلی کشورها جایگزین جنگ‌های مرسوم بین دو یا چند دولت گشته است. به طوریکه طی دهه گذشته در حدود ۴۳ درصد از جنگ‌ها به جای اینکه بین دو دولت متخاصم صورت بگیرد به داخل کشورها و شهرها کشیده شده است (بوالحسنی و همکاران، ۱۳۹۸).

الف-۲) تهدیدات ناشی از مسابقه تسلیحاتی و پیشرفت روزافزون فن‌آوری‌های

نوین نظامی (کد تهدید: T-2): در نبردهای پیش رو از تمامی فن‌آوری‌ها استفاده خواهد شد. اندیشمندان نظامی تخمین می‌زنند که نبردهای پیش رو ممکن است با بهره‌مندی از علم عصب‌شناسی انجام شود. برای نمونه تخریب‌های روانی، تخلیه اطلاعاتی و پاک کردن حافظه‌ها نمونه‌هایی از این ابزارها می‌باشند. پیشرفت روزافزون بشر در حوزه‌هایی همچون ردیاب‌ها، حسگرها، امنیت، شبکه‌های رایانه‌ای، فن‌آوری نانو، رباتیک و غیره اگرچه به تنهایی یک تهدید نیست ولی این ظرفیت را دارند که ابزاری قابل بهره‌برداری در نبردهای پیش رو باشند. برای نمونه استفاده از ربات‌های جنگجو در نبردها از جمله حوزه‌های تحقیقاتی ارتش‌های کشورهای توسعه‌یافته است (بوالحسنی و همکاران، ۱۳۹۸). از سوی دیگر نتایج تحقیقات اخیر در حوزه آینده‌پژوهی تهدیدات نظامی آمریکا علیه ج.ا.ایران حاکی از آن است که اصلی‌ترین تهدیدات و توانایی‌های نظامی ایالات متحده، برای مقابله با نظام مقدس ج.ا.ایران در آینده عبارتند از: موشک‌های کروز، تهاجم نظامی گسترده بر علیه زیرساخت‌ها و مراکز حساس، هواپیماهای شناسایی، استقرار ناوگان دریایی در اقیانوس هند، دریای عمان و خلیج فارس، ناوهای هواپیمابر، بهره‌مندی از سلاح‌های هوشمند،

هوایماهای بمب افکن راهبردی، استفاده از پایگاه‌های نظامی در کشورهای منطقه، پهبادها، هوایماهای جاسوسی بدون خلبان، فناوری ابرطیفی (مرادیان و صادقی‌گوغری، ۱۳۹۲).

الف-۳) تهدیدات ناشی از فضاسازی‌های رسانه‌ای، سیاه‌نمایی‌ها و بهره‌گیری

هدفمند از اعتقادات و ارزش‌ها (کد تهدید: T-3): تنوع اعتقادات و ارزش‌های دینی و مذهبی از حوزه‌هایی است که در صورت غفلت از آن می‌تواند آستان تهدیدات بزرگ باشد. البته گفتنی است این امر محدود به مسائل دینی نیست. برای نمونه نتایج تحقیقات حاکی از این است که امروزه باورهای منتج از مناقشات تاریخی همچنان گریبانگیر سیاست کشورهای شمال شرق آسیا است، چینی‌ها و کره‌ای‌ها به کتاب‌های درسی تاریخ ژاپن و بازدید سیاستمداران ژاپنی از معبد یاسوکونی اعتراض می‌کنند و کره‌ای‌ها به ادعاهای چینی‌ها مبنی بر اینکه پادشاهی باستانی گوگوریو چینی بود، نه کره‌ای، اعتراض دارند (Gries, et.al, 2009: 245). نتایج تحقیقات در حوزه تعیین سناریوهای تهدیدات آمریکا علیه ج.ا.ایران حاکی از این است که «دامن زدن و ایجاد مطالبات قومی، مذهبی و نهادی و گسترش آن» از جمله عناصر اصلی سناریوی براندازی نرم این کشور است (شاهوردی و همکاران، ۱۳۹۸). همچنین نتایج تحقیقات در حوزه روند پژوهی تهدیدهای آمریکا علیه ج.ا.ایران با تأکید بر اینکه تهدید فرهنگی بر تغییر باورهای جامعه تمرکز دارد؛ حاکی از این است که راهبرد «مشابه‌سازی در نمادها و ارزش‌ها و تغییر اولویت‌ها و ارزش‌گذاری‌ها» از جمله راهبرد تهدید از طریق دیپلماسی عمومی، ارتباط‌گیری با مراکز آموزش، استادان، نخبگان دانشگاهی، نخبگان فکری و رسانه‌ای، هنرمندان و نهادهای مدنی محسوب می‌شود (مینایی و هادی‌نژاد، ۱۳۹۷).

ب) نتایج شناسایی رهیافت‌های آتی آجا به منظور تحقق چشم‌اندازهای گام دوم: در

این بخش به سؤال دوم تحقیق پاسخ داده می‌شود. بر اساس نتایج حاصل از مطالعه پیشینه تحقیق، مطالعه دقیق تهدیدات امنیت ملی سه‌گانه استخراج‌شده از سند بیانیه گام دوم انقلاب و مصاحبه با خبرگان و بهره‌مندی از مدل بومی‌شده برنامه‌ریزی راهبرد مک‌میلان،

انواع رهیافت‌های آتی آجا برای مواجهه با تهدیدات فراروی ارتش به شرح جدول شماره (۳) شناسایی شد:

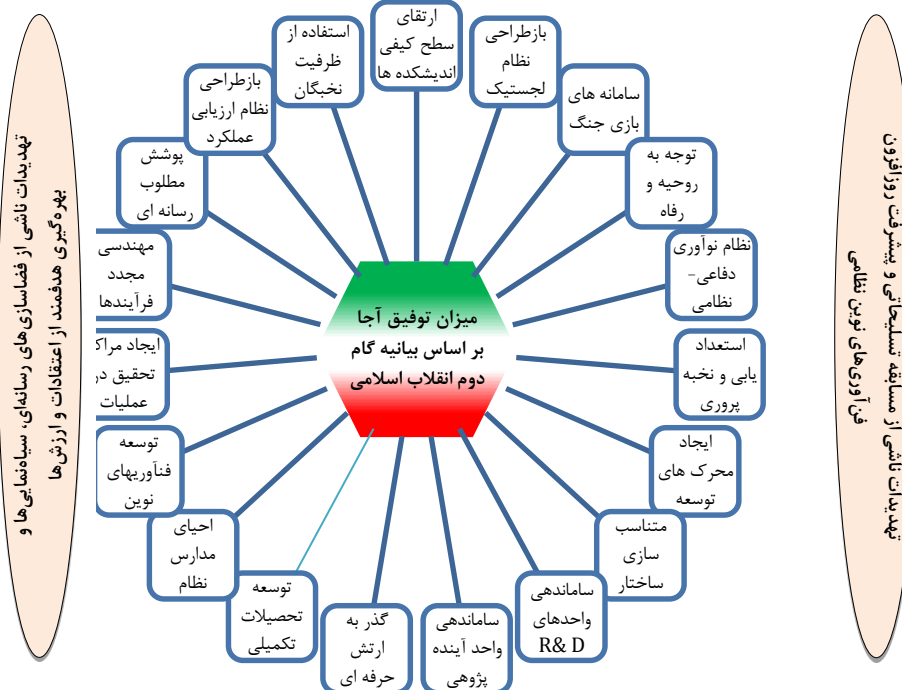
جدول ۳: رهیافت‌های شناسایی شده آجا در راستای تحقق چشم‌اندازهای بیانیه گام دوم انقلاب

کد رهیافت	عنوان رهیافت
R-1	ارتقای سطح کیفی اندیشکده‌های آجا
R-2	ایجاد سازوکارهایی جهت استفاده حداکثری از ظرفیت‌های نخبگان جامعه
R-3	بازطراحی زیرنظام ارزیابی عملکرد (یگان‌ها و کارکنان)
R-4	تشکیل قرارگاه جهاد تبیین و نقش‌آفرینی مؤثر در حوزه جنگ نرم
R-5	مهندسی مجدد فرآیندهای سازمان
R-6	ایجاد مراکز تحقیق در عملیات نظامی
R-7	توسعه فن‌آوری‌های نوین نظامی
R-8	احیای مدارس نظام
R-9	توسعه دامنه تحصیلات تکمیلی در سطح دانشگاه‌های آجا و بازبینی سرفصل‌های آموزشی
R-10	متحول‌سازی ساختار سازمان با گذر از ارتش وظیفه‌ای به ارتش حرفه‌ای در تراز انقلاب اسلامی
R-11	سامان‌دهی واحدهای آینده‌پژوهی در کلیه یگان‌های تابعه
R-12	سامان‌دهی واحدهای تحقیق و توسعه (R&D) و قرارگاه جنگ‌های نوپدید
R-13	بازبینی و متناسب‌سازی ساختار سازمانی با ویژگی‌های جنگ‌های نوین
R-14	ایجاد محرک‌هایی در جهت توسعه علمی پرشتاب و دانش‌بنیان کردن آجا
R-15	توسعه و پیاده‌سازی مطلوب زیرنظام مدیریت استعداد سرمایه‌های انسانی آجا
R-16	استقرار نظام نوآوری دفاعی-نظامی
R-17	بازطراحی نظام لجستیک آجا
R-18	توسعه سامانه‌های بازی جنگ
R-19	اهتمام جدی به سرمایه‌های انسانی سازمان و توسعه فعالیت‌های روحیه‌بخش

ارائه مدل پیشنهادی تحقیق

بر اساس تلفیق نتایج حاصل از بخش‌های (الف) و (ب) تحقیق، مدل پیشنهادی تحقیق به صورت شکل (۲) است:

تهدیدات ناشی از تغییرات پویا و ماهوی جنگ‌های آینده

شکل ۲: مدل پیشنهادی تحقیق

ج) تجزیه و تحلیل داده‌ها

در این بخش به بیان توضیحات مشروح‌تر رهیافت‌های مدل پیشنهادی تحقیق مندرج در شکل (۲) پرداخته می‌شود.

۱) رهیافت R-1: ارتقای سطح کیفی اندیشکده‌ها در سطح آجا: اندیشکده،

اندیشگاه، و یا اتاق فکر به نهادها و یا گروه‌هایی گفته می‌شود که وظیفه هدایت (و حتی اجرای) پژوهش‌های عمدتاً کاربردی را عهده‌دار هستند. یکی از معروف‌ترین این نهادها اندیشکده رند است. این نهاد جایگاه بهترین اندیشکده

تحقیقاتی بین‌رشته‌ای سال ۲۰۱۹ را در میان ۷۴ اندیشکده بین‌المللی به خود اختصاص داده است (McGann, 2020: 210). در سطح ارتش ج.ا.ایران نیز در کنار تشکیل مرکز مطالعات آجا و مراکز مطالعات نیروهای چهارگانه تابعه، تشکیل هیئت‌های اندیشه‌ورز نیز از جمله رویکردهای نوین است. هدف عمده هیئت‌های اندیشه‌ورز، خلق ایده در خصوص مسائل و چالش‌های مبتلابه حوزه نظامی-دفاعی است (منیری و همکاران؛ ۱۳۹۶).

۲) رهیافت R-2: ایجاد سازوکارهایی جهت استفاده حداکثری از ظرفیت‌های

نخبگان جامعه: نتیجه تحقیقات میدانی در کشورهای توسعه‌یافته (مانند فرانسه) حاکی از این است که ظرفیت‌های ارزشمند نخبگان برای انطباق با محیط اجتماعی، سیاسی و اقتصادی در حال تحول، عامل اصلی توانایی آنها برای بقا است (Suleiman, 2015: 193). نتایج تحقیقات در حوزه آسیب‌شناسی زیرنظام جذب و نگهداشت نخبگان، حاکی از آن است که ملاک‌ها و معیارهای شناسایی و انتخاب این افراد در آجا نیازمند بازنگری است (شهلائی؛ ۱۳۹۵).

۳) رهیافت R-3: بازطراحی زیرنظام ارزیابی عملکرد (یگان‌ها و کارکنان): بر

اساس آیین‌نامه‌های ارتش ج.ا.ایران، ارزیابی عملکرد کارکنان به صورت سالانه انجام شده و نتایج آن در سایر امور (مانند ترفیعات) اعمال می‌شود. اما آنچه که بر اساس تحقیقات باید به آن توجه نمود این است که در این زیرنظام می‌بایستی به در نظر گرفتن عواملی مانند: انضباط، تعهد سازمانی، انگیزش و قابلیت‌های شخصی فرد اهتمام داشت (عظمی و دهقان؛ ۱۳۹۱). همچنین از جمله مهمترین آسیب‌های این حوزه عبارت است از: (۱) در عمده روش‌های ارزیابی رایج فقط مسئولین بالادستی به عنوان ارزیاب لحاظ شده و تنوع ارزیاب‌ها مورد نظر قرار نمی‌گیرد، (۲) بعد از تعیین نتایج، علل مورد تجزیه و تحلیل علمی قرار نگرفته و راهکارهای بهبود عملکرد فردی و یگانی نیز ارائه نمی‌شود، (۳) نتایج زیرنظام ارزیابی عملکرد در نیازسنجی آموزشی آنها اعمال نمی‌شود (قادرپناه و همکاران؛ ۱۳۹۳).

این در حالی است که نتایج نشان می‌دهد که وقتی صحبت از افزایش بهره‌وری سازمانی می‌شود، مدیریت عملکرد مفهومی گسترده‌تر و معنادارتر از اندازه‌گیری ساده عملکرد پیدا می‌کند (Halachmi, 2005: 502).

۴) رهیافت R-4: تشکیل قرارگاه جهاد تبیین و نقش‌آفرینی مؤثر در حوزه جنگ

نرم با پوشش مطلوب رسانه‌ای دست‌آوردها و فعالیت‌های سازمان: با توجه به وسعت میدان‌های جنگ نرم دشمنان و استفاده وسیع از بستر رسانه، نقش‌آفرینی مؤثر آجا در حوزه جنگ نرم با پوشش مطلوب رسانه‌ای دست‌آوردها و فعالیت‌های سازمان با بهره‌مندی از ظرفیت صدا و سیما و شبکه‌های اجتماعی از جمله ضروریات است. این الزام با ابلاغ فرمان جهاد تبیین در آذر ۱۴۰۰ از سوی فرماندهی معظم کل قوا (مدظله‌العالی) از اهمیت بسزایی برخوردار شده است.

۵) رهیافت R-5: مهندسی مجدد فرآیندهای سازمان: نتایج مطالعات پژوهشی اخیر

نشان می‌دهد که برخی از فرآیندهای فعلی آجا همگام با پیشرفت سایر علوم مرتبط، مورد آسیب‌شناسی و بازمهندسی قرار نگرفته است (هادی‌نژاد و بیداله‌خانی؛ ۱۳۹۸).

۶) رهیافت R-6: ایجاد مراکز تحقیق در عملیات نظامی: تحقیق در عملیات با

استفاده از روش‌های علمی و با هدف تجزیه و تحلیل شرایط متغییر و پیچیده، به مدیران توانایی شناسایی و اتخاذ تصمیم‌های مناسب‌تر و ایجاد سیستمی کارآمد، و بهینه را خواهد داد.

۷) رهیافت R-7: توسعه فن‌آوری‌های نوین نظامی: در سال‌های اخیر اقدامات کشور

در زمینه فن‌آوری‌های نوین (مانند نانو، موشک و پهپاد) با رشد فزاینده‌ای همراه بوده است. در همین راستا و با هدف تحقق چشم‌اندازهای ترسیم‌شده در بیانیه گام دوم انقلاب و به‌منظور کسب آمادگی حداکثری در مقابل تهدیدات متنوع و پیچیده پیش روی، نخست می‌بایستی شتاب این قبیل فعالیت‌های فن‌آورانه حفظ و بهبود یافته و ثانیاً توسعه پرشتابی مشابهی در سایر حوزه‌های آجا (مانند علوم شناختی و رفتاری) نیز شکل بگیرد.

۸) رهیافت R-8: احیای مدارس نظام: وجود مدارس نظام در گذشته سبب شناسایی زودهنگام نخبگان نظامی از سنین پایین و برنامه‌ریزی زودهنگام برای رشد و پرورش آنان می‌گردید. با توجه به لزوم تربیت افراد حرفه‌ای و توسعه روزافزون نیازهای دانشی نظامیان، احیای مدارس نظام کمک شایانی به شناسایی زودهنگام و تربیت آنها خواهد.

۹) رهیافت R-9: توسعه دامنه تحصیلات تکمیلی در سطح دانشگاه‌های آجا و بازبینی سرفصل‌های آموزشی فعلی: ساختار، سازمان و اشکال مقاطع تحصیلات تکمیلی در جوامع گوناگون و حتی در سازمان‌های مختلف، می‌تواند مشابه به هم و یا متفاوت از همدیگر باشد. این امر برای دانشگاه‌های سازمانی (مانند دانشگاه‌های تابعه آجا) از اهمیت خاصی برخوردار است و می‌بایستی در اولویت اول نیازهای تحصیلاتی کارکنان سازمانی خود را پوشش دهند.

۱۰) رهیافت R-10: متحول‌سازی ساختار سازمان با گذر از ارتش و وظیفه‌ای به ارتش حرفه‌ای در تراز انقلاب اسلامی: یکی از مهمترین عوامل مؤثر در روند تأمین امنیت ملی کشورها، تحول ساختاری ارتش‌ها به منظور رفع ناکارآمدی‌های ارتش‌های نظام و وظیفه‌ای می‌باشد (منبری و همکاران؛ ۱۳۹۶). خدمت و وظیفه عمومی، که به آن خدمت سربازی یا سربازی اجباری نیز اطلاق می‌شود (دهقان؛ ۱۳۹۷)، عبارتی است برای اشاره به یک دوره نظامی عمومی که توسط نظام حاکم برای شهروندان یک کشور ایجاد می‌شود. با توجه به مزیت‌های ارتش حرفه‌ای نسبت به ارتش وظیفه‌محور، این تحول و دگرگونی سازمانی در سطح نیروهای مسلح و نیز آجا می‌تواند کمک شایانی به ارتقای کیفی سازمان نموده و آن را برای تحقق چشم‌اندازهای مطرح در بیانیه گام دوم انقلاب توانمندتر گرداند.

۱۱) رهیافت R-11: سامان‌دهی واحدهای آینده‌پژوهی در کلیه یگان‌های تابعه: علم و هنر آینده‌پژوهی، مشتمل بر مجموعه تلاش‌هایی است که با کاوش الگوها و عوامل تغییر یا ثبات، به ترسیم آینده‌های بالقوه و برنامه‌ریزی برای برخورد مؤثر

با آنها می‌پردازد. با عنایت به اینکه در چشم‌انداز بیانیه گام دوم انقلاب تحقق آینده‌ای مطلوب برای کشور و بالطبع آجا در نظر گرفته شده و از سوی دیگر پرداختن مؤثر به تهدیدات آتی مستلزم نگاهی ویژه به آینده‌پژوهی است؛ از این رو توجه به این حوزه بسیار مهم است.

۱۲) رهیافت R-12: سامان‌دهی واحدهای تحقیق و توسعه و قرارگاه جنگ‌های

نوپدید: اصطلاح «تحقیق و توسعه» عبارت است از یک رشته فعالیت‌های توسعه‌ای مشخص برای ارتقای کمی و کیفی یک سازمان. بررسی‌های ساختار سازمانی آجا نشان می‌دهد این سازمان از داشتن این قبیل واحدهای محرک، بی‌بهره و در خوشبینانه‌ترین حالت کم‌بهره است. درحالی‌که این امر در سرعت بخشیدن به تحقق چشم‌اندازهای سازمانی مبتنی بر بیانیه گام دوم انقلاب و همچنین برای مواجهه مؤثر با تهدیدات آتی پیش روی، امری لازم و اجتناب‌ناپذیر است.

۱۳) رهیافت R-13: بازیابی و متناسب‌سازی ساختار سازمانی با توجه به

ویژگی‌های جنگ‌های نوین و تهدیدات آتی: جنگ‌های امروزی آشکال نوینی به خود گرفته‌اند. برای نمونه جنگ‌های امروزی به صورت جنگ‌های شناختی، ترکیبی، نامتقارن، جنگ روانی و سایبری است. مطالعه و بررسی سبک‌های مختلف و متنوع جنگ‌های نوین و سپس بازیابی و متناسب‌سازی ساختار سازمانی آجا با بهره‌مندی از نتایج این قبیل مطالعات، می‌تواند ارتشی در تراز انقلاب را در دفع تهدیدات فعلی و آتی پیش روی نظام مقدس ج.ا.ایران فراهم نماید.

۱۴) رهیافت R-14: ایجاد محرک‌هایی در جهت توسعه علمی پرشتاب و

دانش‌بنیان کردن آجا: توسعه علمی عبارت است از: رشد همراه با افزایش ظرفیت‌های علمی (مشمول بر ظرفیت‌های فیزیکی، انسانی و اجتماعی). گفتنی است رشد علمی، یک مفهوم کمی ولی توسعه علمی یک مفهوم کیفی محسوب می‌شود. در توسعه علمی در کنار رشد کمی، نهادهای اجتماعی ملی نیز دگرگون

شده، نگرش‌ها متحول، توان بهره‌برداری از ظرفیت‌های موجود به صورت پویا و مستمر رشد یافته و نوآوری جدیدی ارائه خواهد شد. این امر برای تحقق سریع اهداف مطرح در بیانیه گام دوم انقلاب در محیطی متغییر و پیچیده امروزی ضروری می‌باشد.

۱۵) رهیافت R-15: توسعه و پیاده‌سازی مطلوب زیرنظام مدیریت استعداد

سرمایه‌های انسانی آجا: مدیریت استعداد از جمله زیرنظام‌هایی است که در فرهنگ سازمانی ارتش ج.ا.ایران برای مشاغل و رده‌های خاص سازمانی به طور عملی در جریان بوده و هست. اما نتایج پژوهش‌های اخیر بر این امر تأکید دارد که این زیرنظام نباید محدود به یک مجموعه محدودی از مشاغل و رده‌های خاص سازمانی گردد و از آنجایی که هر یک از افراد سازمان دارای استعداد برتر در حوزه خاصی هستند از این رو این زیرنظام می‌بایستی به تمامی افراد سازمان بسط داده شود. بنابراین مراد از توسعه و پیاده‌سازی مطلوب زیرنظام مدیریت استعداد سرمایه‌های انسانی آجا، تسری این زیرنظام به کلیه کارکنان سازمان (پایور و وظیفه) است.

۱۶) رهیافت R-16: استقرار نظام نوآوری دفاعی-نظامی: موفقیت‌های حاصل از

نوآوری‌های فن‌آورانه دفاعی-نظامی در خلال جنگ‌های صدسال اخیر (از جمله جنگ‌های جهانی اول و دوم، جنگ‌های کره، ویتنام، کوزوو، جنگ‌های اول و دوم خلیج فارس، جنگ افغانستان) بیانگر اهمیت فناوری و نوآوری‌های صورت‌گرفته در عرصه‌های دفاعی-نظامی است (نظری‌زاده؛ ۱۳۹۵، منیری و همکاران؛ ۱۳۹۶). نظام ملی نوآوری، یک نظام مدیریت نوآوری در مقیاسی کلان و کشوری و به صورتی فراسازمانی است که به نقش مجموعه‌ای از سازمان‌ها در فرآیندهای نوآوری و رابطه تعاملی آنها در این خصوص می‌پردازد. نظام ملی نوآوری، مشتمل بر زیرنظام‌های متعددی (مانند: زیرنظام ملی پژوهش، زیرنظام ملی خلاقیت، زیرنظام ملی مالکیت فکری، زیرنظام ملی مدیریت فناوری و همچنین زیرنظام ملی

نوآوری دفاعی-نظامی) است. استقرار نظام نوآوری دفاعی-نظامی از جمله ضروریات است.

۱۷) رهیافت R-17: بازطراحی نظام لجستیک آجا: بازطراحی نظام لجستیک

ارتش‌ها و برون‌سپاری ایمن عملکردهای لجستیک غیر اصلی، از جمله حوزه‌های باز تحقیقاتی نظامی است. نتایج تحقیقات محققین نظامی حاکی از این است که امروزه پذیرش فزاینده‌ای از مفهوم برون‌سپاری دفاعی عملکردهای لجستیک غیراصلی وجود دارد. نتایج این تحقیقات نشان می‌دهد «برون‌سپاری لجستیکی» افزون بر اینکه سبب صرفه‌جویی در منابع می‌شود؛ این امکان را نیز برای فرماندهان فراهم می‌کند تا روی وظیفه اصلی خود تمرکز کنند (Suman, 2007: 603). بر اساس بررسی‌های صورت گرفته به منظور بسترسازی اهداف متصور در بیانیه گام دوم انقلاب، ساختار این نظام در سطح آجا نیازمند آسیب‌شناسی و بازطراحی است.

۱۸) رهیافت R-18: توسعه بهره‌برداری از سامانه‌های بازی جنگ: سامانه‌های بازی

جنگ مبتنی بر دانش «نظریه بازی‌ها» هستند. این نظریه به الگوسازی ریاضی رفتار حاکم در یک موقعیت راهبردی و در حالتی که تعارض منافع در بین بازیکنان وجود دارد، می‌پردازد. این شرایط و موقعیت‌ها، زمانی پدیدار می‌شود که میزان پیروزی یک بازیکن، به راهبردهایی که توسط سایر بازیکنان انتخاب می‌شود بستگی دارد. هدف نهایی این علم (و هنر)، شناخت بهترین راهبرد(ها) برای هر یک از گروه بازیکنان است. توسعه سامانه‌های بازی جنگ در سطح آجا می‌تواند موجب ایجاد وضعیت و تجربه شبیه‌سازی طرح‌ریزی عملیات مشترک میان نیروهای چهارگانه آجا بر اساس انواع تهدیدات پیچیده گردد.

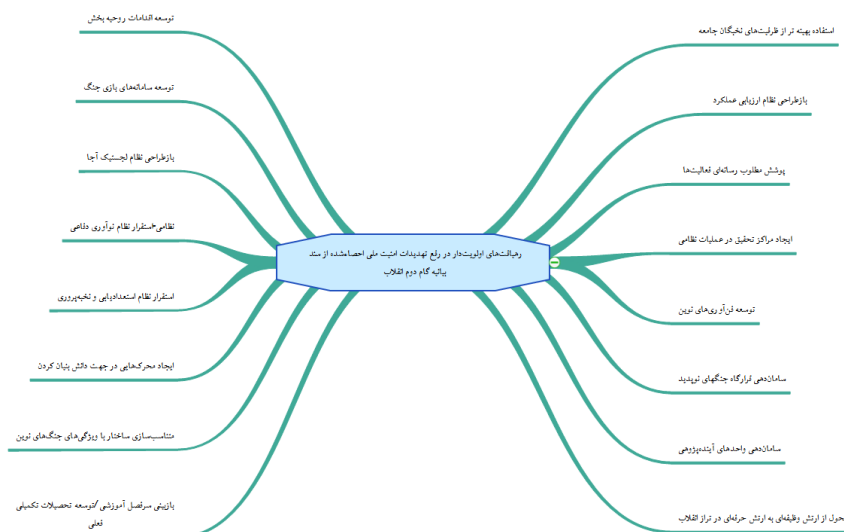
۱۹) رهیافت R-19: اهتمام جدی به سرمایه‌های انسانی سازمان و توسعه

فعالیت‌های روحیه‌بخش: نتایج مطالعات نشان می‌دهد توسعه نشاط و شادی در سازمان می‌تواند به پویایی آن منجر شده و موجبات توسعه و بالندگی همه‌جانبه آنرا در عرصه‌های مختلف فراهم نماید. توجه به نشاط سازمانی و فردی در سند

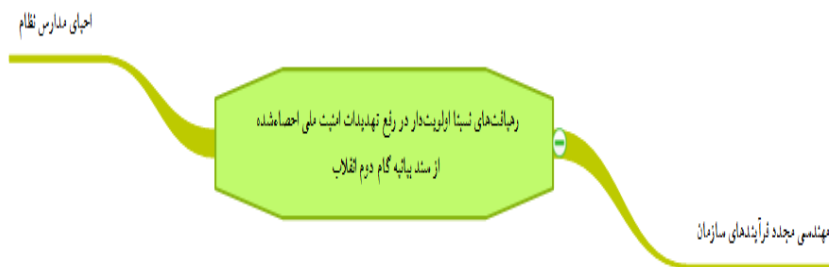
بیانیه گام دوم انقلاب، نشانگر نقش و ضرورت اساسی این بحث در ایجاد سلامت سازمانی و فردی است. بنابراین مسئولین آجا می‌بایستی با برنامه‌ریزی دقیق و حساب‌شده، زمینه‌های لازم برای ایجاد سازمانی پرنشاط را فراهم نمایند.

بخش ج) اولویت‌بندی رهیافت‌های آتی آجا به منظور تحقق چشم‌اندازهای گام دوم:

نتایج این اولویت‌بندی در شکل‌های (۳) و (۴) آورده شده است:

شکل ۳: رهیافت‌های اولویت‌دار در رفع تهدیدات امنیت ملی استخراج شده از سند بیانیه گام دوم انقلاب

شکل ۴: رهیافت‌های با اولویت کم در رفع تهدیدات امنیت ملی استخراج شده از بیانیه گام دوم انقلاب

بخش (د) پاسخ به سؤال‌ها فرعی تحقیق

میزان توانایی هر یک از رهیافت‌های ۱۹ گانه در دفع تهدیدات سه گانه، پس از طراحی، توزیع، گردآوری و ثبت داده‌های پرسشنامه وزن‌دهی رهیافت‌ها، به صورت جدول شماره (۴) حاصل شد:

جدول ۴: میزان دفع تهدیدات بر اساس رهیافت‌ها

کد تهدید			کد رهیافت	کد تهدید			کد رهیافت
T-3	T-2	T-1		T-3	T-2	T-1	
٪۳۹,۶	٪۲۰,۸	٪۳۹,۶	R-11	٪۴۹,۹	٪۱۸,۸	٪۳۱,۳	R-1
٪۳۵,۴	٪۵۴,۲	٪۱۰,۴	R-12	٪۳۹,۶	٪۳۹,۶	٪۲۰,۸	R-2
٪۳۵,۴	٪۲۲,۹	٪۴۱,۷	R-13	٪۲۵,۰	٪۵۰,۰	٪۲۵,۰	R-3
٪۱۴,۶	٪۵۲,۱	٪۳۳,۳	R-14	٪۳۹,۶	٪۲۰,۸	٪۳۹,۶	R-4
٪۱۴,۶	٪۴۵,۸	٪۳۹,۶	R-15	٪۳۳,۳	٪۳۳,۳	٪۳۳,۴	R-5
٪۲۰,۸	٪۵۸,۳	٪۲۰,۹	R-16	٪۴۱,۷	٪۱۰,۴	٪۴۷,۹	R-6
٪۳۱,۳	٪۴۳,۸	٪۲۴,۹	R-17	٪۱۴,۶	٪۵۲,۱	٪۳۳,۳	R-7
٪۳۷,۵	٪۴۳,۸	٪۱۸,۷	R-18	٪۲۹,۲	٪۳۴,۵	٪۳۶,۳	R-8
٪۳۵,۴	٪۳۵,۴	٪۲۹,۲	R-19	٪۳۳,۳	٪۳۳,۴	٪۳۳,۳	R-9
				٪۴۱,۷	٪۳۵,۴	٪۲۲,۹	R-10

تجزیه و تحلیل استنباطی

در این بخش از آزمون t یک‌نمونه‌ای استفاده و نتیجه آن در جدول شماره (۵) آورده

شد:

جدول ۵: تعیین وضعیت اولویت رهیافت‌های آجا بر اساس بیانیه گام دوم انقلاب (معیار مقایسه=۳)

متغیر	شاخص‌ها	میانگین (\bar{X})	انحراف استاندارد	مقدار t	تفاوت میانگین‌ها	درجه آزادی	سطح معنی‌داری
اولویت کلی آجا در خصوص اتخاذ رهیافت‌های استخراج شده	۳,۲۲۰	۱,۱۸۴	۱,۳۰۱	۰,۲۲۰	۴۸	۰/۲۰۰	

بر اساس نتایج می‌توان گفت از نظر کلیه خبرگان آجا، اولویت رهیافت‌های ۱۹ گانه آجا به‌منظور تحقق چشم‌اندازهای بیانیه گام دوم انقلاب در «وضعیت اولویت‌دار» قرار دارد.

اولویت‌بندی اجرایی رهیافت‌های آجا بر اساس بیانیه گام دوم انقلاب

نتایج اولویت‌بندی رهیافت‌ها با بهره‌مندی از نتایج آزمون آماری فریدمن مطابق جدول شماره (۶) است:

جدول ۶: اولویت‌بندی اجرایی رهیافت‌ها بر اساس بیانیه گام دوم انقلاب به روش آزمون فریدمن

رتبه	رهیافت	میانگین رتبه
۱	اهتمام فزاینده به سرمایه‌های انسانی سازمان و توسعه اقدامات روحیه‌بخش	۱۲,۴۷
۲	تحول از ارتش وظیفه‌ای به ارتش حرفه‌ای در تراز انقلاب	۱۱,۹۱
۳	استقرار و توسعه مداوم نظام استعدادیابی و نخبه‌پروری	۱۱,۳۲
۴	پوشش مطلوب رسانه‌ای دست‌آوردها و فعالیت‌های سازمان	۱۰,۸۲
۵	بازبینی و متناسب‌سازی ساختار سازمانی با توجه به ویژگی‌های جنگ‌های نوین	۱۰,۷۹
۶	توسعه دامنه تحصیلات تکمیلی در سطح دانشگاه‌های آجا و بازبینی سرفصل‌های آموزشی	۱۰,۵۸
۷	ایجاد سازوکارهایی جهت استفاده حداکثری از ظرفیت‌های نخبگان جامعه	۱۰,۳۶
۸	بازطراحی نظام ارزیابی عملکرد (یگان‌ها و کارکنان)	۱۰,۲۹
۹	سامان‌دهی واحدهای تحقیق و توسعه (D&R)	۹,۹۲
۱۰	ایجاد محرک‌هایی در جهت توسعه علمی پرشتاب	۹,۶۴
۱۱	استقرار نظام نوآوری دفاعی-نظامی	۹,۶۳
۱۲	توسعه بهره‌برداری از سامانه‌های بازی جنگ	۹,۶۲
۱۳	ایجاد مراکز تحقیق در عملیات نظامی	۹,۵۵
۱۴	بازطراحی نظام لجستیک آجا	۹,۵۵
۱۵	سامان‌دهی واحدهای آینده‌پژوهی در کلیه یگان‌های تابعه	۹,۲۸
۱۶	توسعه فن‌آوری‌های نوین	۹,۲۰
۱۷	ارتقای سطح کیفی اندیشکده‌ها در سطح آجا	۸,۵۱
۱۸	احیای مدارس نظام	۸,۲۹
۱۹	مهندسی مجدد فرآیندهای سازمان	۸,۲۸

۴. نتیجه گیری

۴-۱. جمع بندی

با توجه به اینکه راهبردها و سیاست‌های دشمنان در مقابله با نظام مقدس ج.ا.ایران همواره در حال تحول و توسعه می‌باشد؛ بدیهی است که رهیافت‌های نوین آجا در مقابل تهدیدات آتی باید مشخص شود و لذا روشن نمودن این اولویت‌ها براساس فرامین و منویات فرماندهی معظم کل قوا، اجتناب‌ناپذیر و در عرصه مقابله نظامند با تهدیدات آتی دشمنان مؤثر است. تدوین رهیافت‌ها می‌تواند در فرآیند سیاست‌گذاری و تصمیمات راهبردی و کلان و جهت‌دهی آتی حوزه تهدیدات نوظهور اثرگذار باشد. با توجه به بیانیه گام دوم انقلاب و نقشه ۵۰ ساله ج.ا.ایران، می‌بایست حوزه نفوذ از مدیترانه تا قلب اروپا گسترش یابد. لذا رصد و پایش تهدیدات بسیار ضروری و مورد نیاز هست.

در گام نخست پژوهش حاضر، یافتن پاسخ سؤال فرعی شماره (۱) تحقیق مبنی بر اینکه: «تهدیدات آتی امنیت ملی منتج از سند بیانیه گام دوم انقلاب کدامند؟» مورد نظر قرار گرفت. در همین راستا و بر اساس نتایج حاصل از مطالعه پیشینه، مطالعه دقیق بیانیه گام دوم انقلاب و مصاحبه با خبرگان و بهره‌مندی از مدل مک‌میلان، انواع تهدیدات فراروی ارتش در سه دسته «تهدیدات ناشی از تغییرات پویا و ماهوی جنگ‌های آینده»، «تهدیدات ناشی از مسابقه تسلیحاتی و پیشرفت روزافزون فن‌آوری‌های نوین نظامی» و «تهدیدات ناشی از فضاسازی‌های رسانه‌ای، سیاه‌نمایی‌ها و بهره‌گیری هدفمند از اعتقادات و ارزش‌ها» استخراج گردید. در ادامه و در گام دوم تحقیق، یافتن پاسخ سؤال اصلی تحقیق مبنی بر اینکه: «رهیافت‌های نوین آجا و اولویت پیاده‌سازی آنها با هدف تحقق چشم‌انداز ترسیم‌شده در بیانیه گام دوم انقلاب کدامند؟» مورد نظر قرار گرفت. در همین راستا ۱۹ رهیافت با میانگین وضعیت «اولویت‌دار» ارائه شد. در ادامه و در گام سوم تحقیق، یافتن پاسخ سؤال فرعی شماره (۲) تحقیق مبنی بر اینکه: «اولویت اجرایی رهیافت‌های استخراج‌شده با هدف دفع تهدیدات آتی امنیت ملی منتج از سند بیانیه گام دوم انقلاب به

چه صورت است؟» مورد نظر قرار گرفت. در همین راستا رهیافت‌های ۱۹ گانه استخراج‌شده بر اساس آزمون فریدمن رتبه‌بندی گردید.

۲-۴. پیشنهادها

پیشنهادها برای کارگزاران بخش نظامی-دفاعی

به منظور تحقق رهیافت‌های استخراج‌شده اولویت‌دار منتج از اجرای تحقیق حاضر، پیشنهادهای اجرایی زیر برای کارگزاران بخش نظامی-دفاعی ارائه می‌گردد:

الف) راهبردهای احصاء‌شده پژوهش حاضر جهت بهره‌برداری به یگان‌های ارتش ج.ا.ایران ارجاع گردد.

ب) معاونت‌های مربوطه در آجا و نیروها، راهبردهای توسعه و پیاده‌سازی مطلوب زیرنظام مدیریت استعداد سرمایه‌های انسانی، تشکیل قرارگاه جهاد تبیین و نقش‌آفرینی مؤثر در حوزه جنگ نرم با بهره‌مندی از ظرفیت شبکه‌های اجتماعی و نیز ایجاد قرارگاه‌های جنگ‌های نوپدید را با عنایت به نوع تهدیدات آتی فراروی کشور و با پایش دقیق توانمندی‌های کشورهای متخاصم بازطراحی و اجرا نمایند.

ج) به منظور آگاهی بیشتر فرماندهان نیروها از وضعیت جذب نخبگان در آجا، اهمیت بهره‌مندی از این ظرفیت عظیم انسانی در دفع تهدیدات آتی و نیز تحقق انتظارات مطرح در سند بیانیه گام دوم انقلاب، به آنان یادآوری گردد تا بتوانند نسبت به حفظ و ارتقای نقاط قوت، کاهش نقاط ضعف، بهره‌گیری هر چه بیشتر از فرصت‌ها و به حداقل رساندن زیان‌های ناشی از عدم استفاده از این ظرفیت، اقدام مناسبی را به عمل آورند.

پیشنهادها برای پژوهشگران بخش نظامی-دفاعی

به منظور ایجاد بسترهای لازم برای پیاده‌سازی مطلوب رهیافت‌های استخراج‌شده اولویت‌دار منتج از اجرای تحقیق حاضر، پیشنهادهای اجرایی زیر برای پژوهشگران بخش نظامی-دفاعی ارائه می‌گردد:

الف) شناسایی، تبیین و اولویت‌بندی رهیافت‌های تخصصی نیروهای چهارگانه آجا با توجه به نتایج تحقیق حاضر و با هدف مهار تهدیدات فرارو،
ب) مطالعه علمی - پژوهشی راه‌کارهای ایجاد بسیج همگانی در تحقق چشم‌اندازهای سند بیانیه گام دوم انقلاب.

فهرست منابع

الف. منابع فارسی

۱. آبیاتی، علی و احمدی، مهدی. (۱۴۰۰). تهدیدات نوین امنیتی در فضای سایبر (مطالعه موردی اعتراضات سال ۱۳۹۸)، همایش تخصصی رصد تهدیدات نوین نظامی در گام دوم انقلاب اسلامی، قم.
۲. ابراهیمی، هادی. (۱۳۹۸)، مقاومت در برابر تهدیدات دفاعی در گام دوم انقلاب، همایش قدرت نرم انقلاب با محوریت «چهار دهه مقاومت و بایسته‌های فرهنگی گام دوم انقلاب»، تهران.
۳. احمدی‌پور، زهرا و دهقانیان، مجید. (۱۴۰۰). تبیین مؤلفه‌های تهدیدهای نو در امنیت شهری، همایش تخصصی «تهدیدات نوپدید نظامی در گام دوم انقلاب اسلامی»، تهران.
۴. اسکندری، داریوش؛ فرزانه، عادل و بکایی، افشین. (۲۰۲۲). اقتدار راهبردی دفاعی ارتش ج.ا.ایران در مقابله با تهدیدات در افق بیانیه گام دوم انقلاب. مطالعات علوم مدیریت دریایی، ۲(۴)، ۸۱-۶۱.
۵. بشیری، حامد. (۱۴۰۰). بررسی تأثیر ایمان در مقابله با تهدیدات نوین (مطالعه موردی جریان‌ات تکفیری)، همایش تخصصی رصد تهدیدات نوین نظامی در گام دوم انقلاب اسلامی، قم.
۶. بلخی، محمد و عمادی، محمدمهدی. (۱۴۰۰). بررسی تأثیر تهدیدهای نظامی بر افزایش قدرت دفاعی در منطقه راهبردی خلیج فارس، همایش تخصصی «تهدیدات نوپدید نظامی در گام دوم انقلاب اسلامی»، تهران.
۷. بوالحسنی، خسرو، بیک‌بیلندی، علی‌اصغر، روشنی، رضا. (۱۳۹۸). تأثیر تهدیدات آتی در فرماندهی مطلوب سازمان‌های نظامی ج.ا.ایران. مطالعات دفاعی استراتژیک، سال ۱۷، شماره ۷۷.
۸. بهرامی، تورج، غنی‌زاده، سامان. (۱۳۹۸). تبیین جایگاه و نقش پلیس امنیت اقتصادی در تحقق اهداف بیانیه گام دوم انقلاب، فصلنامه کارآگاه، سال ۱۳، شماره ۴۸.
۹. بهروز، امیرحسام. (۱۳۹۲). طراحی و تدوین برنامه استراتژیک سازمان زیباسازی شهرداری مشهد، تهران، دانشگاه تهران.
۱۰. جلالی، رستم. (۱۳۹۱). نمونه‌گیری در پژوهش‌های کیفی، مجله تحقیقات کیفی در علوم سلامت، سال اول، شماره چهارم.
۱۱. خلیلی، ابراهیم و درودی، مصطفی. (۱۴۰۱). نظریه نظام انقلابی در اندیشه مقام معظم رهبری مبتنی بر بیانیه گام دوم انقلاب. پژوهشنامه انقلاب اسلامی. ۱۲(۴۲)، ۴۹-۲۳.
۱۲. درودی، مصطفی. (۱۴۰۰). بیانیه گام دوم در دو حرکت (شناخت تهدیدات-مقابله با تهدیدات)، مطالعات بین‌رشته‌ای دانش راهبردی، سال ۱۱، شماره ۴۲.

۱۳. دهقان، محمدباقر. (۱۳۹۷)، جایگاه و نقش خدمت وظیفه عمومی در ایران و مقایسه با ۱۰ کشور جهان، مرودشت، دانشگاه آزاد اسلامی مرودشت.
۱۴. رشیدزاده، فتح‌اله، نظامی‌پور، قدیر، جعفری‌نیا، عباس، مرادیان، محسن. (۱۳۹۵)، مدل‌سازی ریاضی برآورد و سنجش تهدید علیه امنیت ملی ایران، پژوهش‌های حفاظتی-امنیتی، سال پنجم، شماره ۱۷.
۱۵. رضوی، عبدالله. (۱۴۰۱). تبیین چالش‌ها و فرصت‌های دیپلماسی انرژی از منظر بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی. جامعه‌شناسی سیاسی ایران. ۱۵(۱)، ۲۴۸-۲۲۵.
۱۶. زینوند، آزاده. (۱۴۰۱). تحلیل گفتمان بیانیه «گام دوم انقلاب»: فرصت‌ها و تهدیدهای پیش‌روی نظام اسلامی با توجه به مفهوم «دشمن». پژوهش‌های سیاست اسلامی، در دست انتشار.
۱۷. سلیمانی، باقر. (۱۴۰۰). امنیت نرم و ضرورت توسعه آن در گام دوم انقلاب اسلامی، همایش تخصصی «تهدیدات نوپدید نظامی در گام دوم انقلاب اسلامی»، تهران.
۱۸. سلیمانی، باقر. (۱۴۰۰). بررسی و تبیین تهدیدات جنگ ترکیبی استکبار جهانی در گام دوم انقلاب اسلامی. پژوهش‌های علوم نظامی، ۲(۴)، ۱۵۵-۱۲۵.
۱۹. سلیمانی، باقر. ۱۴۰۰. محور مقاومت و کارکرد آن در عمق راهبردی ج.ا.ایران با رویکرد بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی. همایش تخصصی «تهدیدات نوپدید نظامی در گام دوم انقلاب اسلامی»، تهران.
۲۰. مسیبی، سکینه. (۱۳۹۸). جایگاه جامعه اسلامی در بیانیه گام دوم انقلاب و نقش ناجا در تحقق آن. دانش انتظامی چهارمحال و بختیاری، ۳۱، ۵۱-۷۰.
۲۱. شاکری، جواد، ترکان، احمد، رضایی، سیدمرتضی. (۱۳۹۸)، مقاومت در برابر تهدیدهای دفاعی و امنیتی و بایسته‌های فرهنگی دفاعی امنیتی در گام دوم انقلاب، همایش قدرت نرم انقلاب، تهران.
۲۲. شهلائی، ناصر. (۱۳۹۵)، موقعیت‌یابی راهبردی و شناسایی عوامل کلیدی مؤثر بر جذب نخبگان در ارتش ج.ا.ایران، مدیریت نظامی، سال ۱۶، شماره ۶۴.
۲۳. شاهرودی، ایرج، امانت، حمیدرضا، طباطبایی، سیدمحمد، مینایی، حسین، عباسی، محمد. (۱۳۹۸)، تعیین سناریوهای تهدیدات آمریکا علیه ج.ا.ایران، آینده‌پژوهی دفاعی، سال چهارم، شماره ۱۴.
۲۴. صالح‌نیا، علی، بختیاری، حسین. (۱۳۹۷)، اولویت‌بندی تهدیدات امنیت ملی ج.ا.ایران با روش AHP، مطالعات راهبردی سیاستگذاری عمومی، سال هشتم، شماره ۲۷.
۲۵. طالع‌ی‌حور، رهبر، بهرامی، رستم. (۱۳۹۶)، راهبرد نفوذ آمریکا و تأثیر آن بر امنیت ملی ج.ا.ایران، مطالعات انقلاب اسلامی، سال ۱۴، شماره ۴۸.

۲۶. عباسی، محمد. (۱۳۹۱)، ارزیابی روند تهدید آمریکا علیه ایران، امنیت پژوهی، سال ۱۱، شماره ۳۷.
۲۷. عظمی، امجد، دهقان، حبیب‌الله. (۱۳۹۱)، بررسی نقش نظام ارزشیابی افسران بر کارآیی آنان در ستاد نزاجا، مدیریت نظامی، سال ۱۲، شماره ۴۵.
۲۸. قادرپناه، فریبرز، بهدادفر، محمدرسول، شیخ، علیرضا. (۱۳۹۳)، آسیب‌شناسی نظام مدیریت عملکرد آجا، مدیریت نظامی، سال ۱۴، شماره ۵۶.
۲۹. قرائی، هاشم. (۱۳۹۹). شناسایی و رتبه‌بندی عوامل مؤثر بر بازارسازی پودرهای لبنی جهت حضور در بازار پاکستان. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. استاد راهنما: هادی بستم، استاد مشاور: وحیده طبعی لطف‌آبادی. مؤسسه آموزش عالی تابران.
۳۰. مددی، سعید، کاظم‌پور، ذکریا. (۱۳۹۸)، بررسی تأثیر نظامی و تسلیحاتی کردن فضای ماورای جو بر امنیت نظامی ج.ا.ایران با رویکرد آینده‌پژوهی، علوم و فنون نظامی، سال ۱۵، شماره ۴۷.
۳۱. مرادیان، محسن، صادقی‌گوغری، سعید. (۱۳۹۲)، آینده‌پژوهی تهدیدات نظامی آمریکا علیه ج.ا.ایران، امنیت پژوهی، سال ۱۲، شماره ۴۳.
۳۲. مطلبی، مسعود. (۱۴۰۰)، دیپلماسی دفاعی ایران در گام دوم انقلاب، مطالعات دفاع مقدس، سال هفتم، شماره دوم.
۳۳. منیری، کامل، صفوی، سیدیحیی، سهرابی، محمد، ولی‌وند، حسین، حافظ‌نیا، محمدرضا. (۱۳۹۶)، تحول از ارتش وظیفه‌ای به ارتش حرفه‌ای در ج.ا.ایران، آینده‌پژوهی دفاعی، سال دوم، شماره پنجم.
۳۴. موسوی، سیدعبدالرحیم، سپهری، محمد. (۱۳۹۶)، راهبرد پدافند غیرعامل الکترونیک راداری در برابر تهدیدات آتی حساسه‌های اطلاعات الکترونیکی، آینده‌پژوهی دفاعی، سال دوم، شماره پنجم.
۳۵. مهتدی، محمدمهدی و فرنیاء، امین. (۱۴۰۱). نگاشت مفاهیم کلیدی بیانیه گام دوم انقلاب در مأموریت‌های نرم سپاه پاسداران انقلاب اسلامی. فصلنامه مدیریت و پژوهش‌های دفاعی، ۲۱(۹۵)، ۱۴۵-۱۱۷.
۳۶. مینایی، حسین، هادی‌نژاد، فرهاد. (۱۳۹۷)، روندپژوهی تهدیدهای آمریکا علیه ج.ا.ایران، آینده‌پژوهی دفاعی، سال سوم، شماره هشتم.
۳۷. نظری‌زاده، فرهاد. (۱۳۹۵)، طراحی مدل تأثیرات آینده‌نگاری بر نوآوری در صنایع دفاعی، قزوین، دانشگاه امام خمینی (ره)، دانشکده علوم اجتماعی.

۳۸. هادی نژاد، فرهاد، بیدالخان، فریدون. (۱۳۹۸)، مهندسی مجدد فرآیندهای منابع انسانی آجا در راستای تحقق بیانیه گام دوم انقلاب، همایش گام دوم انقلاب در نهاجا، تهران: دانشگاه شهید ستاری.

ب. منابع انگلیسی

۱. Gries, Peter H., Zhang, Qingmin., Masui, Yasuki., & Lee, Yong. W. (2009). Historical beliefs and the perception of threat in Northeast Asia: colonialism, the tributary system, and China–Japan–Korea relations in the twenty-first century. *International Relations of the Asia-Pacific*, Vol. 9, No. 2.
۲. Halachmi, Arie. (2005). Performance measurement is only one way of managing performance. *International journal of productivity and performance management*, Vol. 54, No. 7.
۳. McCulloh, Timothy, & Johnson, Richard. (2013). Hybrid warfare. *Joint Special Operations Univ Macdill AFB FL*.
۴. McGann, James, G. (2020). 2019 Global Go to Think Tank Index Report, available at https://repository.upenn.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1018&context=think_tanks.
۵. Miller, Colin, R. (2005). Electromagnetic pulse threats in 2010. *Air War coll Maxwell AFB al center for strategy and technology*.
۶. Romanchenko, G. (2001). Military threats: A political study. *Military Thought*, Vol. 10, No. 5.
۷. Suleiman, Ezra, N. (2015). *Elites in French society*. Princeton University Press.
۸. Suman, Mrinal. (2007). Outsourcing of defence logistics in the Indian armed forces. *Strategic Analysis*, Vol. 31, No. 4.
۹. www.khamenei.ir. & www.leader.ir.

